

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Адрес: София, ц. ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНБ — Софийски градски клон

† НЕВРОКОПСКИИ МИТРОПОЛИТ ПИМЕН

РОЖЕНСКИ МОНАСТИР

(СКЪПА НАРОДНА СВЕТИНЯ)

Бог ми отреди щастлив земен дял да възглавя и ръководя епархия в най-южния край на нашата прекрасна родина, дето се издига легендарната Пирин планина, дето се ражда най-хубавият тютюн, дето зреят най-сочните плодове, дето се правят прочутите мелнишки вина, дето годишните времена се сменят с мекота, отразена в спокойния характер на прекрасното население.

Между многото ценни старини в тоя край е и историческият манастир „Рождество пресветия Богородици“, чието име чудните закони на фонетиката, с течение на вековете, народът е свел до простото и кратко название Рожен, Роженски манастир.

Кацнал върху прочутите скални мелнишки сипеи, на 7—8 км. североизточно от Мелник, на 8—900 метра над морското равнище, неговите красоти представяват чудно предверие на най-красивия на Балканите, естествен, природен Божи храм — Пирин, който храм през всичките годишни времена привлича хиляди местни и чужди поклонници на вечния храм на природата. От Мелник до манастира се отива по пряка туристическа пътека. По нея се изкачват и се спускат туристи и поклонници пешком или с ездитен добитък. С автомобил може да се отиде по шосето от Мелник на северозапад през с. Карланово, което удобство удължава пътя до към дванадесет километра. На изток от манастира е с. Рожен, на юг с. Любовище, а в подножието му протича Роженската река. В манастира въвежда една единствена, стара, от ковано желязо врата. Водоснабдяването става чрез единствения тук кладенец, аязмото. Наблизо са разкрити находки на голям водопровод от турско време, който е обект на бъдещи проучвания. Храмовият празник е на 8/21 септември — Рождество пресветия Богородица, на който ден тук се стичат множество богомолци от близки и далечни села, които се настаняват в отредените им постоянни стаи за всяко село. В манастира има чудотворна икона на св. Богородица.

Манастирската сграда е стара. Приема се, че манастирът е построен през 1217 година със средства и труд на близкосъседното българско население. Исторически, през вековете той е споделял съдбата на населението в този край — турско робство и фанариотски гнет. Управлението било гръцко, а братята монаси — гърци. Духовно бил подчинен на Светогорския Иверски манастир. След Балканската война, когато този край бе включен в пределите на България, манастирът мина административно под управлението на Българската православ-

на църква, но гръцкото влияние останало да се чувства и по-сетне.

Икономически и стопански манастирът е бил доста замогнат. Притежавал е до над 200 декара работна земя, до 20 декара лозя, ливади, черничевни градини, няколко чифта работен добитък, друг ездитен добитък, 10 крави, над 200 овце и кози, 20 кошери пчели и пр. В дни на по-усилена полска работи, помагало с миджии и местното население.

Архитектурната композиция на Роженския манастир е характерна за укрепените манастирски комплекси от 17 и 18 векове. Сградите са сключени около един четириъгълен двор с неправилна форма, в средата на който двор се издига църквата — трикорабна базилика. Обърнатите навън манастирски стени са от камък, с малки прозорци в горните етажи и имат характер на крепостна стена. В манастира се влиза през единствена масивна врата, обкована с железни листове. Над вратата има тесни, прикрити отвори, през които защитниците на манастира, при нападение, обливали с гореща вода доближилите нападатели. Встрани от входната врата е разположено караулното помещение с огнище. Към двора, от вътрешната страна, този комплекс със сгради е отворен, с просторни сайванти, докси, за които водят външни дървени стълби. От доксите се влиза направо в килините и другите помещения. Сградите от юг, запад и изток са двуетажни, а от към северната страна е надстроен още един етаж. Помещенията от партерния, приземен етаж са служили за стопански цели — изби, складове и обори. В горните етажи са манастирските кили и стаите за гости. От външна страна целите стени на манастирския комплекс са от ломен камък, на места с дървени сантрачи. От вътрешна страна от камък са само основите и стените на първия етаж, а в горните етажи са паянтови. Цялата конструкция на доксите-чардаци е дървена. Подът в приземния, долния етаж е на места от плочи, а на места — от глина. На горните етажи преобладава дървения под, като има стаи и с тухлен под. Таваните в долния етаж са открити греди, а по горните етажи — с дъсчена обшивка. Покривът е с турски керемиди, само на места, при последни ремонти липсващите турски керемиди са заменени с марсилски керемиди. Целият двор е постан с калдаръм.

Стопанисването на целия комплекс от манастирски сгради е било занемарено, нанесени са много повреди и щети. Сега, с обявяването на манастира за културен паметник и историческа старина, дър-

жавата чрез Института за опазване старините и паметниците на културата, при дейното подпомагане от Окръжния народен съвет в Благоевград върши всички възстановителни работи и отпуска нужните средства. Възстановителните работи ще бъдат проведени на три етапа и ще обхванат: разчистване и укрепване на полуразрушените сгради; реставриране на църквата; реставриране на жилищните сгради с оглед за ползуване от поклонници и хилядите туристи, заплениени от красотите на Пиринския край.

До преди Балканската война манастирът е бил под икономическия гнет на управниците гърци. В обширно изложение до Българския екзарх в Цариград, управляващият Мелнишката епархия свещ. Сава Попов дава интересни подробности. Изложението носи № 1400 от 25. I. 1911 год.; вх. № 5391 от 1. II. 1911 год., приложено към дело № XXIV от 1910/11 год. на Екзархийската архива.

В контракта между селяните от с. Рожен и Жорж Патуа — френски поданик грък по народност, назначен от Иверския манастир иконом на манастира, който контракт е подписан от двама свидетели и потвърден от турския мукавелия — са отразени феодалните прийоми на използване на народа. Според този контракт селяните се задължават да дават на мосю Жорж Ефенди всяка година известно количество жито, но семето и храната на всички впрегатни и невпрегатни животни са за сметка на селяните „яриджи“, които нямат право да търсят нищо от Жорж Ефенди. Ако един или повече души от ортакчиите искат да разорят нови ниви, трябва да вземат позволение от Жорж Ефенди, който е свободен да позволи или не. След изтичането на пет години, Жорж Ефенди, с оглед на доходите, ще определи ирача. Ортакчиите нямат право да предлагат никакви условия. За всеки дюлюм лозе ортакчиите ще дават на Жорж Ефенди по сто оки грозде годишно. Лозята се пазят от пъдар, назначаван от Мосю Жоржи, а плащан от ортакчиите селяни. Последните могат да секат дърва от горите „Стара“ и „Тодорова“, но само колкото за огрев, не и за продан. Както в старо време, всеки ортакчия ще дава годишно на мосю Жоржи по 15 яйца, по един петел, а по-състоятелните и по една тепсия баница и по два товара дърва. Ако някой от яриджиите прави сватба е длъжен да даде на мосю Жоржи една ока восък, един петел и една тепсия бюрек. Ако невестата отива в друго село — плаща се две ока восък. Така, въпреки хуриета Жорж Патуа се настанява в манастира като пълномощник на Иверския манастир и моли властта да му съдействува при експлоатирането на имотите му. Каймакаминът Рифат бег е твърде усърден в съдействието си, забранява на населението да сече дърва и работи нивите докле не се плати „иджара“ (недоборите), докле не се подпише контракта. За тая цел той ходил на няколко пъти с хората си в Рожен, дето Жорж Патуа го гощавал богато и поил с шампанско и сполучил околните села да бъдат обявени за чифлици на манастира. Населението изпитвало и други притеснения. Обичай било в манастира да се служи по старому на български и гръцки, но наместникът на гръцкия митрополит в Мелник предявил претенции, че манастирът принадлежи на Цариградската патриаршия и трябва да се ръководи от гръцкото духовенство, а не от пъл-

номощник на Иверския манастир и забранил да се пее в манастирската църква на български. Мелничани и околните села подали молба до Патриаршията, в която изтъквали, че „църквата е строена от техните бащи, деди и прадеди“ и следва да се служи в нея и на български.

В тия усилни времена четниците били защитници на местното население (Из писмото на свещ. Сава Попов до Екзархията).

Въпреки всички своеволия на управлението на манастира и на гръцките духовници, населението тачело манастира като светиня и на храмовия празник 8/21 септември тук се стичали на събор „не само Мелнишката кааза, но и от Демир-Хисарска и Петричка. Още от пролетта мелничани излизали по всички църквици и манастири около и вън от града и прекарвали там като на дача — кой колкото може време“. (Из писмото на свещ. Сава Попов до Екзархията).

Разбира се тая почит и тоя интерес към манастира се обясняват от религиозните светини в него. Това са храмът Рождество пресветия Богородици с чудотворната икона в него; параклисът св. Безсребреници Козма и Дамян, храмът св. Кирил и Методий на 800 м. от манастира, за които заслужава да отбележим някои по-интересни данни.

Манастирският храм Рождество пресветия Богородици е разположен в средата на манастирския двор. Дълъг е 23.40 и широк 12.50 метра. Той представлява трикорабна, триабсидна безкуполна базилика, с вътрешна нартика. Откъм южната му страна е пристроен и външен нартекс на колони. Градежът е от камък и тухли на пояси. Централната абсида е петстенна, а двете странични — тристенни. Към вътрешната нартика водят две врати — южна и западна. Северната част на нартиката е преградена и образува параклиса св. Безсребреници. Голяма централна врата въвежда в централната част на храма — наоса. Две редици от по четири колони разделят наоса на три кораба, които източно завършват с голям олтар в средата, страничен, южен престол и северната част е проскомидийник. Вътре целият храм е зографисан, стенописите се издигат до втората половина на южната стена. Покривът е общ двустранен от стари турски керемиди, а таванът е равен, дъсчен. Архитектурно храмът напомва типичния старохристиянски сирийски тип базилика, без арки и сводове. Засводени са само входовете. Прозорците по два от двете страни, два на западната стена на нартиката и един на централната абсида не допускат светлина за пълно осветление и обстановката в храма има православно-мистичен характер. Откъм южната част на покрива има две каландури, но те не допринасят много за подобрене на осветлението. Досегашните проучвания на строителния материал и архитектурата на храма дават основание да се отнесе построяването му към XIV—XV век. По-късните датировки по стенописите не засягат старинността на храма, а се отнасят до послешни ремонти и зографисвания.

По външните стени има интересна стенопис и някои надписи, които, грижливо проучени, ще допринесат за точната датировка на зографията и реставриранията на храма. Над самата врата на главния западен вход на храма в аркозолна ниша е изобразен Спасителят на трон, а около Не-

го, извън нишата в медальонни рамки от виещи се лози са дадени образите на дванадесетте апостоли. Над връхната точка на нишата е повторен образът на Спасителя. На южната стена, около южната врата в горната и част има надписи, по които може да оточним датата на зографисването — 1611 година. Стенописите са доста повредени, зацапани от послешни изкърпвания от неподготвени за такава отговорна работа бояджии. Личат сюжети от издovъздаянието, „съда над мъртвите“. Над вратата в аркоzolна ниша е изобразена св. Богородица с Младенеца на изящен трон, а от двете ѝ страни светите архангели Гавриил и Михаил. Медальонно наоколо са дадени образите на пророците, предrekli раждането на Спасителя. Отдясно на вратата има сцени от задгробния живот, навярно по видението на пр. Даниил, който също е изобразен.

Нартиката е постлана с керамични плочки, а таванът е обшит с дъски. Целият нартекс е зографисан в четири пояса. Разкърпванията на места откриват два пласта стенописи: долният е с по-ярки тонове и по-богат по колорит, а връхният е с по-убити тъмни тонове.

Забележително дело на резбарското изкуство е храмовата врата, двукрила, обрaмчена от стилизирани цветя. В сключените от резбата силно разтегнати ромбови полета на всяко крило е изрязан по един серафим. Над вратата, в аркоzolна ниша е дадено „Успение Богородично“, а наоколо медальонно — дванадесетте велики пророци.

В параклиса на „св. Безсребреници“, се влиза през врата, над която са изобразени великите безсребреници Козма и Дамян. Общо в нартиката има 58 стенописни композиции и отделни образи. Параклисът е изографисан в три пояса. Долният е най-голям, а средният най-малък — в него образите са дадени медальонно. Вляво при влизане е рисуван образът на ктиторката монахиня Мелания. Най-горният пояс възсъздава сцени от живота на Спасителя. Иконостасът е малък 2.74/3.05, с резба от стилизирани растения в пояса на дейсиса и фриза над тях. Резбови са и дверите. Иконостасът е от две икони: св. Богородица с Младенеца и друга обща — св. Иоан Предтеча с четирима безсребреници. На северната стена в параклиса има малък иконостас с иконата на св. Богородица и Младенеца, подарени от Мелнишкия еснаф през 1790 година, 5 януари. Около централния образ са възпроизведени сцени из живота на Иверския манастир, братството му и св. Богородица сред тях като икона и във видение. Явно имаме работа с копие от чудотворната икона на св. Богородица от Иверския манастир.

Централният храм е от три наоса с височина 5.80. Подът е настлан с мраморни плочи. На двата северни прозорци има оригинална стъклопис от гипсово-варови рамки и цветни стъкла. Богата стенопис изпълва в няколко пояса цялото пространство по стените на храма. Представени са повече от осемдесет светци с релефни от варогипсов разтвор ореоли, множество композиции на събития и случки из живота на Спасителя — Новия Завет и на пророците — Ветхия Завет. Интересна по изпълнение е композицията Тайна вечеря на третия пояс по южната стена. Образът на предателя Иуда е представен едва ли не централно. Той присяга да натопи залък в блюдото и простряната ръка доми-

нира в цялата композиция. Цялата група е разположена около кръгла маса, дадена на преден план. Спасителят е в центъра. В полукръг около Него са св. апостоли. На масата са три блюда. В средата е най-голямото. Към него посяга Иуда да натопи залък. Образът на Иуда е даден много пластично, с голяма динамика. Тая композиция е характерна с това, че представлява наченки на ренесанса у нас.

Централният иконостас е сравнително плитка ажурна резба на стилизирани цветя и животни, позлатен. Иконите по него са наредени в три пояса: Дейсис и 17 икони и 14 табла с резба. Останалите два пояса икони са разделени от резбов пояс, който също се дели на две: горна част — стилизация на лоза с птици и 12 малки иконички на пророци 10/0.8 и долна част — завършек на рамката на празничните икони и представлява арка над всяка икона, а над всяка разделителна икона-главуляк от стилизирано растение. Вторият пояс представлява 25 икони, рисувани с тъмни цветове върху тъмен фон, изпълнени по строго спазен византийски иконописен канон.

Над пояса с големите иконостасни икони има пояс от резба, широк 0.55 см., който оформя завършека на пояса с големите икони и служи за основа на празничния иконостас. По дверите и разделителните колони между големите икони се откроява дълбока, релефна ажурна резба. Над всяка голяма икона е прикрепено допълнително по едно резбово табло, в средата на което е изобразен серафим. Иконите са с размери 115/78. Някои от иконите са много интересни по изпълнение и заслужават вниманието и компетентност в оценка на археолога по християнско изкуство.

На мястото на дяконикона в олтаря има малък иконостас, интересен и заслужаващ внимателно проучване, както по сюжети, така и по изпълнение на рисунки и резби. Работен от орехово дърво той няма равен на себе си и човек може с часове да го съзерцава, колкото с насладата на религиозен човек, толкова и с естетическото доволство на специалиста.

Човешката немара е превърнала в плевня един малък интересен храм от почти 300 години — гробищния храм св. Иоан Предтеча. Намереният тук надпис безспорно установява датата на строежа: „Въздигна се и се построи този божествен и всепочитан храм на светия славен пророк предтеча и Кръстител Иоан чрез иждивението на всесвятия и най-благочестивия в иеромонасите господин господин Теодосий и протосингел през време на архиерейството на високопреосвещения и музикословеснейшия митрополит на Мелник господин господин Силвестър през годината от Рождество Христово 1662, 10 юли“. Сградата представлява безабсидна еднокорабна базилика на два етажа: приземие — навярно костница (намерени са черепи) и етаж: от предверие и наос. Храмът се намира на около сто метра, северно от манастира.

На около двеста метра източно от манастира е и храмът св. Кирил и Методий. Мраморна плоча, вградена над южната врата, пояснява: „Този храм се построи в чест и памет на св. Кирил и Методий по инициативата и съдействието на гражданина Яни Сандански. Започнат на... май 1912 година и свършен на октомври 1914 година“. Характерно за

него е, че поради предназначението му да обслужва населението на Рожен има и „женска църква“ — балкон.

На пет метра източно от олтарната абсида на храма се намира гробът на Яне Сандански. Той е ограден с желязна ограда между зидани стълбове. Само три акациеви дървета са украсата на този свиден за македонското население гроб, в който почива верният син на Македония. неуловимият за турските потери „орел на Пирина“.

Църквата и трудът

Когато християнството се появи на историческата сцена, в гръкоримския свят господствуваше робовладелческият строй, при който физическият труд бе в пълно презрение. Трудът се е считал за недостоен от висшите, аристократичните слоеве на обществото, които се стремели към безделие и се отдавали на леност.

Християнската религия освети труда, като най-висша добродетел, осмисляща човешкия живот.

Сам Господ Исус Христос, Основателят на Християнската Църква, до 30-годишната Си възраст бил обикновен дърводелски работник. По-късно, когато наблюдавали Неговата необикновена обществена дейност, мнозина с очудване запитвали: „Не е ли това синът на дърводелеца Йосифа?“, а други: „Не е ли това дърводелецът?“ (Марк. 6:3). Христос придобивал хляба си посредством работата на ръцете Си. Ръцете, които благославяли всички хора, които лекували болни и били приковани на Голготския кръст за изкупление на човешкия род, били измити с потта на напрегнат и тежък труд.

Христос стана закрилник на угнетените, на унижените и оскъбените в живота. „Елате при Мене всички отрудени и обременени, и аз ще ви успокоя“ (Мат. 11:28). Затова и озлочестените народни маси тръгнаха след Христа. Който проповядваше максимата: „Работникът заслужава своята заплата“ (Лук. 10:7).

Първите Си последователи Исус избра не от господствуващите обществени кръгове, а из средата на простодушните хора на труда — галилейските рибари, които също изкарваха хляба си, работейки с ръцете си.

Свети апостол Павел ни е оставил подробни указания за труда: „От никого не поисках ни сребро, ни злато, нито дреха: сами знаете, че за моите нужди и за нуждите на ония, които бяха с мене, ми послужиха тия мои ръце. С всичко това ви показвах, че именно така трябва да се трудите...“ (Деян. 20: 33—35). Същият апостол произнесъл тежката, но справедлива отсъда: „Който не иска да работи, не бива и да яде“ (2 Сол. 3:10).

Християните винаги са се отнасяли към труда, като неотложно задължение на всеки, който е приел Христа. Трудът е бил дълг, от който повярвалият не бива да се освобождава. Доброволното отпадане от труда означавало отпадане и от Христа, дори и предателство към Христа. В древно-християнския литературен паметник „Учение на 12-те апостоли“ четем следното: „Ако той (т. е. някой християнин) иска да отседне у вас, щом има за-

Сега епархийското управление съживява Роженската светиня, като подновява монашеското братство чрез усърдието на новия му игумен иеромонах Григорий, а с помощта на правителството чрез Комитета за опазване паметниците на културата и старините и чрез непосредственото съдействие на окръжните служби в Благоевград в скоро време тази религиозна и национална, покрай гроба на Яне Сандански, народна светиня ще бъде възстановена в подобаващ вид.

наят, нека работи и се храни. Ако ли пък няма занаят, помислете с вашата прозорливост, как един християнин да не живее при вас празен. Ако ли пък не желае да постъпи така, той е христопродавец. Пазете се от такива!“

Това отношение на Християнската църква към труда извърши дълбок прелом в душите на онези, които до тогава се намираха под заблудението на вековната мисъл за недостойнството на труда. Щом нашият Господ и Спасител непрекъснато се е трудил, то трудът е благословен и осветен, той е достоен за всеки човек.

Такова е отношението към труда и на Българската православна църква. Тя винаги е поставяла честния и творчески труд на голяма висота и го е считала за неотменим дълг на всички християни, а най-вече за свещенослужителите. В манастирите винаги се е отдавало важно значение на работеното от страна на монасите. При всеки манастир има стопанство за подsigуряване прехраната на монашеското общежитие. Монасите трябвало да изработват още рязни предмети, като кръстчета, икони, медалиончета и други подобни, които посетителите на манастирите обичат да купуват за спомен и за подаряване на близките си. На много места из страната свещениците се славят със своето голямо трудолюбие в ТКЗС и в грижите им църковните дворове да бъдат образцово подредени и обзаведени.

Когато преди десетина години българската младеж бе призована да се включи във всенародното бригадирско движение, на този патриотичен повик се отзова и народното свещенство. По-голямата част от свещениците участваха като бригадири на крупните строежи: Димитровград, линията „Ловеч-Троян“, язовир „Георги Димитров“ и много други. Цялата наша общественост тогава даде положителна оценка на големите трудови успехи на българското свещенство.

В началото на миналата година Министерският съвет издаде постановление за полагане на доброволен физически труд от незаетите в материалното производство лица. Това постановление имаше голямо значение не само за изпълнение на стопанските планове в съкратени срокове, но и за здравето на самите служители. Виждайки голямата полза от полагането на физически труд за определено време, Св. Синод на Българската православна църква издаде специално окръжно, с което прикани енорийските свещеници да образуват бригади и да работят на определени църковни обекти. И този път народното свещенство се отзова с готовност на при-

жива на Върховната църковна управа и показва дела на трудов ентузиазъм. В съответните бригади по места се включиха и студентите от Духовната академия и семинаристите. През есента, разпределени на няколко бригади, студентите-богослови подпомогнаха църковните земеделски стопанства при поголемите манастири в прибирането на богатата реколта.

Днес българските духовници са се отдали на упорит труд в борбата за мир. Не случайно Господ Исус Христос казва: „Блажени миротворците, защото те ще се нарекат синове Божии“ (Мат. 5:9). Не е достатъчно само да се говори за мир, а е нужно мирът да се твори. Той ще се постигне чрез труд, постоянство, упоритост и борба. Тук отдават своя скромна принос и служителите на Църквата.

Прот. Панайот Памуков

Стогодишен юбилей на храма „Св. Николай Мирликийски Чудотворец“ — гр. Разград

При турското нашествие в България, в 1388 год., след падането на гр. Провадия, бил превзет, опожарен и разрушен и гр. Разград.

Сегашният Разград е основан от турците и близо 150—200 години от основаването му не е бил допуснат да се засели в града нито един българин. Горното потвърждават в своите пътеписни бележки редица пътешественици и историци от онова време, като Самуил Твардовски — поляк, през 1621 год., Евлия Челеби — турски историк, 1651 год., Филип Станиславов, българин, католически епископ в Никопол, с резиденция в Разград, и др.

Според Ф. Станиславов, през 1659 год. в града е имало 1700 турски къщи с 4000 души, 100 български православни къщи с 350 души, 5 католически къщи с 30 души. Имало е и малко на брой арменци. Тогава в Разград е имало 7 джамии и 2 църкви. По всичко изглежда едната църква да е била арменска, чието място и днес се знае. Къде е била българската църква, имали ли са българите свещеник и от каква народност, не се знае нищо. Най-приемливо е българите да са били обслужвани от гръцкия свещеник на близкото и голямо село Арнаут (сега Пороище), а българската църква да се е намирала в сегашния църковен двор.

Оттогава, близо един век се губят пътеките на църковното дело в Разград, защото се знае, че за пръв български свещеник се сочи поп Райко, който е служил от 1760 до 1780 година.

Градът често е бил нападан от турски разбойнически орди, сформирани от близките села, по-късно — през руско-турската война в 1810—1812 год. Разград отново е пострадал. През 1828 год. пък идва Дибичевото нашествие. При всички тия и подобни тям нападения са били разрушавани и църквите.

След сключването на мира в 1829 год., завърналите се българи, избягали при разните нашествия, във Влашко и другаде, намерили Разград почти разрушен, а старата църква „Св. Николай“ била полусъборена и осквернена. Църквата е била набързо възстановена и осветена от Търновския митрополит Иларион в 1832 година.

Скоро обаче тая църквица станала малка, за да побира богомолците. Сега разградското общество замисля да построи нов, по-голям храм. Насърчени от Хати Хумаюна, с който се гаранитарала религиозната свобода на християните, разградци подали молба, чрез гръцката патриаршия, до тур-

ското правителство, с която искали разрешение да разширят стария и малък храм.

През 1858 год. бил издаден ферман от турското правителство, подписан от Абдул Меджид хан, с който се разрешавало разширението на стария храм. Във фермана се приканват ръководните органи на турската власт да не пречат по строежа на храма, като се посочват и точните размери на новия храм, а именно: 45 аршина дължина, 25 аршина широчина и 15 аршина височина. При постройката на храма се намалява само височината с един аршин, поради протеста на съседите турци.

Получавайки фермана-позволително, гражданите старей свикали съвет на 7 февруари 1860 год., в който взели участие всички еснафи в града, като решили незабавно да се започне строежът на храма.

Било по покана или сами, в строежа взели участие с голям ентузиазъм и радост не само християните от града, но и тия от околията, като са пренасяли с колите си строителния материал. Храмът по първоначалния план не е имал кубе, нито камбанария. Пък такива не биха позволили и самите турци. Сегашната камбанария е построена през 1903 год., а кубето през 1905 година.

Строежът на храма е бил започнат на 13 април 1860 год. и завършен на 7 август същата година. Главен майстор на строежа е бил х. Станчо от Русе. Като се има предвид големината на храма, 35 м дължина, 18 м широчина, вътрешни измерения и краткото време за построяването му, може да се съди за числото на помагачите и техния ентузиазъм, а от друга страна и за страха от евентуална забрана на строежа от страна на турските власти, което често се случвало.

Според подробната сметка на писаря-касиер при строежа, Георги Попов, до покриването на храма са изразходвани 78,974 гроша. За изплащането на някои задължения на настоятелството и за благодарясването на храма са събрани доброволни пожертвувания от града и околията.

Новият храм още повече е обединил българите. Те се наложили над турците и сменили деня на пазара, който е ставал в неделя и пречил на еснафското съсловие да идва на църква. Било е наредено в неделен ден никой еснаф да не отваря дюкяна си и никой селянин да не идва на пазар. В началото на 1861 год. разградци се отделят от патриаршията и не признават гръцките владци. Образува се

„Българска община“ със собствен печат, по средата с образа на св. Николая и околоръст надпис „Печат Разградския Църкве Св. Николая 1860 г.“.

Църковното настоятелство, което и съставяло ядката на „Българската община“, заседавало всяка неделя след отпуск на църква и разглеждало не само църковни и училищни, но и от граждански характер въпроси.

Храмът бързо се благоукрасявал, пак с пожертвованията на християните, особено на еснафските сдружения. Старите икони постепенно се заменят с нови такива, изографисани през 1863 год., които и днес са запазени почти всички. Дървеното клепало се заменя с желязно през 1863 година, а през 1875 година, в навечерието на освобождението ни, с голяма четиритона камбана, към която се прибавят още две по-малки.

Разградската църковна община не е останала настрана и безучастна в борбата за разрешаването на църковния въпрос. Тя била в постоянна връзка чрез свои пратеници и делегати с всички първенци и ръководители на борбата в Разградския, Поповския и Русенския окръзи. Разград дал и свидна жертва в тая борба. На 17 август 1869 год. будният и интелигентен младеж Атанас поп Кръстев, защитавайки смело справедливата българска кауза по църковния въпрос, толкова раздразнил своя събеседник грък, също младеж, който още същия ден изчакал накрая на града младия българин и го застрелял из засада.

С течение на времето, храмът се благоустройва и доукрасява вътрешно. Днес шестте мраморнобоядисани стълбове, на които се крепи просторната сводеста постройка, подобна на двумачтов кораб, прекрасната стенна иконостас от 1933 год., дело на нашите големи художници — проф. Стефан Ива-

нов, Г. Желязков, Пефев и др., двата големи стъклени полилеи, тежките месингови свещници, големият Голготски кръст с разпятието и дванадесетте пиедестално наредени в подножието му кандила, големите стъклени вази в месингови поставки отстрани на големите икони в храма, всичко това придава още повече за благолепието на храма.

Още през 1919 година при храма се организира голям църковен смесен хор от Стефан Вълчев, който го ръководи почти без прекъсване до 1936 год., а след Вълчев от няколко диригенти.

И сега при храма има смесен хор, ръководен от енорийския свещеник при храма Васил Димитров Василев.

Православното Християнско братство „Св. Николай Чудотворец“, основано през 1926 год. от свещеник Атанас Г. Попов, сега покойник, дълго време е развивало голяма културно-просветна и социално-благотворителна дейност, като е ръководило и старчески приют „Добрий Самарянин“.

Редно е тук да се споменат имената на ония свещенослужители и църковнослужители, настоятели, дарители, певци, диригенти, които имат по-особени заслуги към храма-юбиляр в продължение на изминалото столетие, но техният брой не е малък и мястото не позволява.

Имената и дейността на всички тия скромни, но ревностни труженици са отбелязани по-пълно в изготвената за печат история на храма.

През тия сто години и днес храмът „Св. Николай Мирликийски Чудотворец“ е бил и е истински духовен маяк за всички онези, вярващи, които са търсили просвещение за своите души и сърца със спасителната Христова светлина и божествената Истина!

Свещ. Я. Бъчваров

Продължената Паисиева история

Паисиевата история — историята на Паисий Хилендарски, стара книга, ще рече някой, отдавна е проучена, известна на всички, но това не било така, за което ще се уверим от това, което ще дадем по-долу.

В 1760 година скромният монах Паисий, след упорит труд при тежки монашески условия, след като предварително преброял много чужди земи, обърнал страниците на много съчинения в разни библиотеки, манастири, написва своята малка книжка и почва да мисли как да я направи достъпна на българския народ.

Тръгнал Паисий из България да я носи на грамотни българи, по църкви и манастири, за да я препишат и прочетат на неграмотните. — „Препишете тази история“, моли се Паисий, „платете да ви я препишат ако вий не можете“. „Пазете я да се не изгуби“. Колко прозорлив и бдителен е бил монахът, познавайки каква опасност заплашва книжката му, колко много са нейните врагове и колко тя е скъпа за българския народ, че на корицата ѝ бил написал следното: „Четецо, прочети тази книга, па я тури пак на мястото и бди проклет ако я изнесеш оттука или ако я откраднеш“.

Така преписвана и разпространявана било от оригинала, било препис от препис, тази свята за българина книжка, според някои сведения, до 1928 година е наброявала 40 броя намерени от нея преписи, но днес, както ще видим по-долу, се откриват още нови и даже много интересни такива. Общо днес се знаят над 50 броя.

Д-р Маньо Стоянов ни съобщава в брой 11 на в „Народна Култура“ от 12 март н. г. следното:

„След две години ще празнуваме 200-годишнината на „История славяноболгарская“ на Паисий Хилендарски. Първото нещо, което всеки би помислил за Паисиевата история, ще бъде без съмнение това, че за тъй дълго време тя е вече всестранно проучена. А ето, че не е така.

Има ред въпроси около тази знаменита българска книга, които тепърва трябва да се проучат, а и нейното значение все още има нужда от доизясняване и ново осветляване. Но не за тези въпроси ще става дума сега, а за друго — по-просто — за това, че въпреки нейната 200-годишна възраст, ние все още не знаем и не сме събрали всички запазени екземпляри, т. е. преписи от нея. А преписи все още се откриват. Само през миналата 1959 година в На-

родната библиотека. „В. Коларов“ постъпиха два нови преписа, а преди няколко години — други два.

Всеки от тези новооткрити преписи на Паисиевата история е характерен с нещо. Първо, той свидетелствува за разпространението ѝ в дадена област и отразява обикновено наречието на хората, между които и за които е написан. Тъй например единият от постъпилите преди няколко години преписи е павликянска преработка, т. е. написана е на наречието на българите католици от пловдивските села, наричани павликяни: при това е писан с латински букви, както са писани всички книги за българите католици от пловдивско до Освобождението.

Второто, по-важното, за тези преписи е това, че те почти всички съдържат допълнения и поправки. Всеки от тях е, тъй да се каже, ново допълнено и разширено издание на Паисиевия оригинал. Поменатият павликянски препис е допълнен с множество дати, които отсъствуват у Паисий. Успоредно с българската история е прибавена и хронология на византийските императори от Константин Велики до падането на Цариград под турците, като са разказани и войните на някои от тях против България. А в един от постъпилите миналата година преписи, тъй наречения Дряновски препис (по мястото где то е писан), Паисиевият разказ е допълнен с кратко изложение на турската история от първото нашествие на турците на Балканския полуостров до 1804 г. Изтъкната е отчаяната борба на балканските народи срещу азиатския поробител, изброени са всички султани, тираничното им отношение към българите и сърбите и войните им с Русия, като не са премълчали руските победи. В другия новонабавен препис, който по името на преписвача наричаме препис на Димитър Оджаков, изложението на българската история е допълнено и продължено със сведения за българската църковна история. След като е разказано накратко за унищожаването на независимата българска архиепископия в Охрид от цариградския патриарх Самуил, изтъкнати са културно-националните борби на българския народ против висшето финансово духовенство и създаването на независимата Българска екзархия.

Всеки от тези новооткрити преписи е характерен с тенденцията си. Паисиевата история, както е известно, е книга политически заострена и целенасочена в най-висока степен. И точно за това тя изиграва своята роля. В Павликянския препис от патриотичната Паисиева тенденция не е останал нито помен. От известните Паисиеви предговори, изпълнени с пламенни призови, е запазена само фразата, че тя (историята) била написана „за пробуждане на българите“. Вместо това отначало докрай е прока-

рана друга — католишка прозелитска тенденция. Преписвачът, някой католишки духовник, навсякъде с прибавките си се стреми да докаже, че българският народ бил приел християнската вяра от папската църква и че след това отпаднал от нея, станал схизматик (отцепник) и затова бил наказан с изгубване на държавата си.

Друга е тенденцията на Дряновския препис. И там липсва единият от Паисиевите предговори, но сведенията за турските султани са придружени с такива бележки, че можем само да се удивляваме на смелостта на автора им. Например за Селим II. „Този безбожен цар Турский“ е казано че ограбил имотите на богатите българи, а на бедните наложил „тежки данове“. По времето на султан Сюлейман II данъците били толкова тежки и управлението му било така „сурово и люто без милост щоту много майки погребували в земята живи децата свои, токмо да биха избавлени биле от плачевнейшия нужди“. А „великий душманин на християните“ Мустафа III, щом стъпил на престола, „повелел да притурят два ката харач данък на християните“, понеже великият везир и други някои негови съветници го отклонили от плана му да избие всички християни.

Дряновският преписвач не само е допълнил Историята с кратко изложение на турското робство, но е продължил и доразвил основната идея на Паисиевата книга — идеята за създаване на независима българска държава. Паисий бичува съвременните нему българи за това, че те не са съзнавали своята националност, срамени се от езика си и се влачели „по чужди род“. Неговият дряновски продължител отива по-нататък — изтъква деспотизма и безправията, на които турските султани подлагат българския народ, учи народа да се дигне на борба против натиска. По това време, към 40-те години на XIX в., когато е написан този препис, започват българските селски въстания. Не е изключено неизвестният дряновски преписвач да е участвувал в някой от тези бунтове. Във всеки случай неговото продължение на Паисиевата история е зов за революционна борба.

Един от българските опълченци и последният известен ни засега преписвач е поменатият Димитър Оджаков, който завършва своя препис на „История славяноболгарская“ така: „От 1460 г. (окончателно поробване на балканските народи) до 1877 г. има 417 години. И последва ново българско княжество, извоювано от войската на всерусийския император Александър II. Участник за освобождението на България в редовете на руската войска съм един и аз охотник или опълченец от гр. Пирдоп Д. П. Оджаков“.

Съобщава: М. Златоустов

Детска мъка

(Разказ)

Илия Ерменков донесе рано сутринта в пълномощничеството на селото ни едно 4-5 годишно момиченце, което пицеше и непрекъснато повтаряше: „Искам татко!“

Писъкът му късаше сърцето на човек. Видът му като на ангелче: русо и къдравокосо, лице бяло, сега цялото зачервено поради плача, очи — като небето сини и дъл-

боки. Беше облечено в светлосиня копринена рокличка, къси бели чорапки и бели сандалки.

Илия е корав човек. Лесно се не трогва. Но писъкът на това дете изглежда го беше трогнал. Като го носеше към пълномощничеството никого не виждаше, никого не слушаше и никому не отговаряше. А мнозина, привлечени от писъка на детето, бяха наизлезли от домовете си и, като недоумяваха, отправиха му всевъзможни пи-

тания. Той, тъжен и загледан пред себе си, крачеше бързо.

По-любопитните от тях го последваха, за да разберат откъде е това дете, кой е баща му, за когото плачеше.

Пълномощникът поради ранния час още не беше дошел. Услужливи хора се затекоха и го извикаха. Като дойде, започна да милва и успокоява детето. А то като че ли не виждаше, не чуваше и не усещаше: все така пицеше и повтаряше „искам татко“!

Илия разправи на пълномощника, че цялата нощ обикалял лозята (той е пазач на лозята). В зорн се намерил при шосето откъм град Л. Усетил умора и поседнал. Неусетно се унесъл в сън и в това време се стреснал от писъка на това дете. Затичал се и ето — това дете било. Намерил го примряло сред пътя. В края на акациевата горичка, която се намира източно от лозята, стояло едно едро овчарско куче. Той се сетил, че то е изплашило детето и го прогонил. Викал детето, дърпал го — нищо, умряло! Грабнал го бързо и го отнесъл при колибата си. Намокрил челото му с вода, като не преставал да го дърпа и вика: „момиченце, момиченце, не се плаши!“ По едно време то отворило очи и като започнало да пици и вика, както сега — не престанало. Поднасял му грозде, цветя — нищо не виждало, ни чувало. Само пици...

Последните си думи Илия произнесе колебливо. Нещо го притисна през гърлото и очите му плувнаха в сълзи. Той се отдръпна настрана с гръб към другите.

От Л-ската държавна болница долетя кола „бърза помощ“. Пълномощникът беше обадил по телефона на околийското управление на МВР, а оттам наредил до болницата за детето.

Дежурният в околийското управление едва оставил слушалката на телефона след разговора си с болницата и в кабинета му се вторна като обезумяла млада жена и от вратата извика: „Детето ми няма!“

Детето, за което ужасената жена говореше, е същото, което в пълномощничеството пицеше за баща си. Майката се казва Жана Любенова, детето се казва Лилянка Матеева, а бащата Матей Иванов. Живеят в град Л. Къщичката им се намира на ул. „Нагорна“. Малка е, но има всички удобства за едно семейство като тяхното.

Жана е служителка, а Матей работник-стругар. Когато се ожениха той имаше само петокласно образование, но после, като частен ученик, завърши и гимназия. Това — казваше на съпругата си по време на изпитите — го правя, за да не се срамим пред колегите си заради мен. А професията ми си е добра. Няма да я сменя. И не я смени. Остана си в нея и след като се дипломира.

Шест години живяха така щастливо, че повече и не можеше да се иска. А седмата година настъпи промяна. И тя започна от Жана: постепенно ставаше все повече замислена и мълчалива. Сама разговор със съпруга си не започваше. Ако той заговореше, тя с неохота подемаше и някак без сърце отговаряше. По-късно се явиха и избухвания от нейна страна без видим повод. Отначало нарядко, но по-късно тия избухвания така зачестиха, че стана вече трудно. Матей не се решаваше да запита за каквото и да било, защото в най-добрия случай щеше да получи троснат отговор.

А той беше не само разумен човек, но и крайно чувствителен. Един поглед накриво беше достатъчен да му причини страдания. Жана той обичаше с цялата си душа. От тая промяна с нея Матей дълбоко страдаше.

Страдаше и малката им дъщеря Лилянка. Това дете е толкова хубаво, че като тръгнеха с него на разходка из града, хората се обръщаха — не можеха да му се нагледат. А в умствено отношение много е изпреварило възрастта си. То е едва на 5 години, а печатния текст чете напълно свободно и с умните си въпроси и отговори изненадва.

Матей се мъчеше пред него да бъде винаги весел и го развличаше със всевъзможни разказчета. На въпросите му „защо мама мълчи“, отговаряше, че била „съвсем малко болна“ и щяла скоро да оздравее.

По-късно детето престана с тия питання, но веселостта му помръкна.

Една вечер, след като детето заспа, Матей и Жана имаха дълъг разговор. На другия ден, рано сутринта, Матей с куфар в ръка излезе от къщи. Струваше му се, че планина е легнала на плещите му, толкова много тежеше на душата. От сълзи в очите не виждаше пред себе си. Стъжките му бяха някакси неотмерени.

Когато детето се пробуди, майка му го приласка и съобщи, че татко му е заминал за град В. и там ще работи. Така трябвало.

След три месеца делото за развод се гледа и бракът между Жана и Матей бе разтрогнат. Матей не се яви на делото. Представляваше го адвокатът му.

Една седмица по-късно при Жана дойде кръстницата им Лиляна Илиева. Тя е от същия град. На детето донесе подарък една илюстрирана детска книжка. На лицевата ѝ корица изобразен вълк. Детето се зарадва на подаръка и отрупа кръстницата си с всевъзможни въпроси. А тя, в очакване на Жана, която бе излязла наблизо да направи някои покупки, разсеяно му отговаряше. Когато я запита „той вълк страшен ли е и яде ли деца“, отговори. „Яде, чедо, яде“. Тя и не подозираше, че той ѝ отговор преди да минат и 24 часа ще има много лоши последици. Детето загледа някак си издалече звяра и бързо обърна корицата.

Жана и Лиляна Илиева тихо разговаряха. Детето беше залисано с книжката. По едно време те неусетно отшепот минаха в разговор си на глас. Бяха забравили за детето. А то като чу името си, дигна глава и заслуша двете събеседнички.

— Изгарям от мъка по Лилянка, пише Матей; ще умра ако не види детето си.

— Но нали се уговорихме да не се срещат докато не порастне, — отвърна Жана — за да се спестят страдания на детето. Не знаеш колко грижи ми създаде то. Отначало постоянно питаше и плачеше за него. Едва поутихна и сега отново да разчоплим раната му.

— Но той няма да се покаже на детето. То ще бъде с мен, а той отдалеч ще го види.

Илиева прекъсна приказката си, защото Жана я сбута. И двете видяха, че детето се беше заслушало в разговора им.

— Иди, маминото, вѐн да си поиграеш, — обърна се Жана към детето. То стана послушно и излезе.

На улицата, пред портата им, две съседски деца играеха: разкарваха помежду си една играчка — автомобилче, което се движи с пружина. Като стигнеш до едно дете, казваха, че рейсът пристигнал в град Л; като стигнеш до другото — че пристигнал в град В.

Един минавач се поспря и загледа децата с усмивка на уста.

— Чичко, къде е град В? — обърна се към него Лилянка.

— Ей по тая път, пиленце, като се тръгне и право в този град! — отвърна минавачът, като нежно погали детето по косичката.

Лилянка обичаше майка си чисто и всепредано, както може да обича едно дете. Но и баща си тя обичаше много, болезнено. С какво нетърпение го очакваше всеки ден да се прибере от работа, как се затичваше към него, като го види отдалече, с каква радост увиваше ръчичките си около шията му, щом той я поемаше наръце, и с каква наслада се гушеше о него!

Когато се случеше баща му да го целуне за „лека нощ“ след като вече е заспало, то и в съня си се засмиваше, протягаше ръчички и го търсеше със затворени очи.

В деня, когато Матей замина, детето дълго плака и беше като болно. На нищо не се радваше. Не искаше и да се храни. Когато наближи часът, в който баща му се връщаше от работа, то стана и тръгна към пътната врата. Както винаги досега кукличката, с която обикновено си играеше, беше в ръцете му. Целия този ден то я държаше в ръцете си, но не я поглеждаше. И сега като тръгна за навън, понесе и нея.

Пред пътната врата дълго гледа в посоката, откъдето баща му идваше, после влезе обратно и се сгуши до една от лехите с цветя в предното дворче. По бузичките му бавно се стичаха една след друга бистри сълзи. Звук не издаваше никакъв. Майка му той ден няколко пъти му каза строго, че не иска да слуша никакъв плач.

Жана поведе енергична борба с тъгата на детето. И постигна поне това, че то започна да се храни, макар това да ставаше насила.

Името на баща му пред него не се споменаваше. Когато получеше дрехите и играчките, които Матей пращаше за детето, ако се видеше принудена да каже откъде са, измисляше отговор, с който да не се припомни на детето нищо за баща му. Едва сега, при идването на Илиева, то чу да се споменава за пръв път от че-

тири месеца името на баща му. Детското му сърце трепна. И към мъката му легна и тревога: „Татко ще умре ако не ме види, така писал на кръстницата“ — си казваше то на ума.

Вечерта Лилянка запита майка си, ще отиде ли с кръстницата при татко. Жана му се сопна: „Кой ти казва такива работи“?

Откакто се разделиха с Матей, Жана премести детето да спи в съседната стая. Не искаше то да остане тук, където е спало дотогава, защото щяло да си спомни за баща си. И ето, тая вечер то поиска още отрано да си легне. Към 11 часа се пробуди. В цялата къща беше тихо. Пълната луна се беше издигнала високо. Светло беше навън, светло беше и в стаята на детето.

Още с пробуждането си, то отново се сети за баща си. Мъката и тревогата оживяха в сърцето му. Стана полекичка и се облече. От една година и половина то само се облече. Тихо излезе от къщи. Като се намери на улицата, обърна се към къщи и прошепна: „Мами, аз пак ще дойда! Щом татко ме види и ще се върна“. След тия си думи то тръгна из улицата към град В. Нали онзи чичко му беше казал, че като се тръгне нататък — и право в град В. То не знаеше, че се касае до разстояние от много километри, изминаването на които е непостижимо за детските му сили.

Много пъти майка му като тръгнеше на работа, поръчваше на детето да не играе на улицата, за да го не сгази някоя кола. Сега като се затича по шосето на два пъти му се случи да срещне каруци. То още отдалече се отбиваше от пътя и се скриваше встрани.

Когато линейката пристигна с детето, Жана вече чакаше през болницата. Лилянка сега не пицеше. Беше останала без сили. Само тежко дишаше и отвреме-навреме простенваше: „искам татко!“ Тя се хвърли към него, грабна го в ръце, започна да го целува, милва и вика с най-гальовни имена... Бедната майка! Детето не я позна. Това като гръм я поразя и тя почти изгуби съзнание. Когато ѝ се даде медицинска помощ и тя дойде на себе си, първите ѝ думи бяха: „Скоро викайте Матей!“

Лилянка остана в болницата една седмица. Майка ѝ беше с нея. Матей всеки ден идваше по два пъти да ги вижда. От град В. той пристигна с кола същия ден. Бяха го извикали по телефона.

След една седмица детето вече не правеше температура.

Родителите му измолиха да го изпишат от болницата и го пренесоха в дома си. Тук искаха да продължи лечението, защото то все още никого не познаваше. Беше много отслабнало. Лежеше неподвижно и изрядко със слаб гласец простенваше: „искам татко!“

Матей го викаше както преди, взимаше го на ръце, слагаше ръчичките му около шията си, но те падаха като подкосени...

Над детето бяха непрекъснато денем и нощем ту Жана, ту Матей, а някой път с часове наред и двамата: от едната страна на леглото единият, от другата — другият, и не смеаха очи от него. Близки и познати идваха и си отиваха. Мнозина излизаха настълзени. Тежко беше да гледа човек детето в това състояние: изсъхнало до прозрачност и отвреме-навреме да простенва: „искам татко“. В тия две думи се изявяваше всичката мъка, която е набирало месеци наред малкото сърчице.

Жана и Матей също бяха ослабнали до неузнаваемост.

На десетия ден откакто пренесоха Лилянка в къщи и на 17-я ден от нещастие с него, вечерта, след визитата на лекаря, по настояване на Матей, Жана си легна, а той остана сам над детето. Към 11 часа то заспа. Досега то не заспиваше. Унасяше се отвреме-навреме в сън, но след няколко минути трепваше и отново започваше да се мъчи. Тоя път лицето му се отпусна и някак си просветна. Дишането му стана спокойно.

В три часа Жана влезе на пръсти в стаята. Досега тя почти не поглеждаше Матей. Говореха си „делово“, както се казва, само за потребното около детето. Но и когато говореха, тя гледаше пода или настрани. Сега от вратата беше устремила към него ясни и просветнали очи. Матей трепна. С тия очи тя го гледаше в първите години на брака им. Колко много време беше минало, откакто не беше я виждал такава!

Той чувствуваше, че трябва да каже нещо. Погледна детето, дигна отново очи към Жана и прошепна: „Спи!“ Тя, като изгледа изпитателно детето, мина от другата страна и седна до Матей.

— Ще оздравее! Сънувах...

Жана не можа да продължи.

— „Тати“!...

Матей и Жана трепнаха и бързо се обърнаха. Лилянка беше се събудила и с хубави очи гледаше баща си. Лицето ѝ беше просияло в морна усмивка.

Матей се наведе към него и то уви съсухрените си ръчички около шията му.

— „Мой тати!“ — прошепна Лилянка на ухото му.

Сълзи една след друга капеха от очите му върху русата косичка на детето.

Жана седеше до тях. Не смееше да се помръдне. Беше се да не прогони тоя хубав миг. Сълзите ѝ свободно се стичаха и капеха на пода.

Матей се върна на старата си работа в град Л. Бракът им бе възстановен. Лилянка съвсем оздравя и до мът им отново се изпълни с радост и щастие.

ПЕТЪР ТОДОРОВ

БОЖИЯТА МИЛОСТ

Велика е Твоята милост, о Боже,
към грешника, който горецо се кае.
Друг никой така да милува не може,
друг никой душевните рани не знае.
Дори и тогава, когато в забрава
човекът е служил години на злото,
десницата Твоя пак милост му дава,
щом той се разкае и върне в доброто.
Ти никому нивга смъртта на желаш,
защото Си вечно Живот и Любов
и в Своята бащинска обич безкрайна
към всички отправяш спасителен зов:
„Със вяра и обич в живота вървете!
Носете навсякъде правда и мир
В делата си чисти и святи бъдете,
та радост да греє по земята шир!“
От милост към Свойто творение, Боже,
и Своя любим Син Ти прати в света,
та всеки повярвал във Него да може
да дойде при Тебе отвъд, в вечността.
Велика е Твоята милост, о Боже,
към грешника, който горецо се кае.
Друг никой така да милува не може
и цар за душевните рани не знае.

ИЕРОМОНАХ ИРИНЕИ

ОБЛАЧЕ

Кой те гони, облаче крилато?
Стигнеш север — върнеш се на юг.
Зъл ли вятър — буря ли позната?
Днес те гледам пак минаваш тук.
В път далечен пристан ли желаш
за отмора, облаче, да спреш?
Ти се раждаш в слънце, а не знаеш,
че в среднощни мъдини ще мреш.
Но дерзай — смири се пред съдбата!
Твоят участ крие светла цел:
ти обръщаш в рай красив земята
и в прохлада — зноя разгорял.
Мръкне ли... светкавица ли блесне...
проекти ли гръм нашир и дълж,
свойте сълзи, облаче небесно,
превърни във росни капки дъжд.
Пролетни посеви да поникнат.
Есенници да надвият злак.
Слънцето в морето ще надникне
и ще те издигне горе пак.
Ах, да бяха, облаче чудесно,
тъй полезни някому в света,
както твойте капки, мойте песни —
бих останал жив и след смъртта.

СВЕЦ. ЛЮБОМИР КАРАДЖОВ

ОТЗИВИ И БЕЛЕЖКИ

ВЕЛИКДЕНСКО ПРИВЕТСТВИЕ

Часът е десет сутринта на 17 април т. г. По неотколешна хубава традиция и тази година, в този час, Софийският свещенически хор, под диригентството на иконом Димитър Полконстантинов, е изпълнил фоайето на патриаршеския дом, където Светейшият Патриарх Кирил ще приеме честитките и поздравите, които хората ще му поднесе с песен и слово по случай великия всепобеден ден — Възкресение Христово.

Моментът е тържествен. Патриаршеският дом проехтява. Фоайето къти. Хорът пее: — Святийся, святийся, новий Йерусалиме. . . Патриарх Кирил се задава от жилищните си покои. Благославя певчия хор. Фоайето отново гръмва в тържественост и сила. Хорът пее „Христос Воскресе! Патриархът отново благославя с двете си ръце целия хор. Хорът мощно запява „Многая лета, Патриарху Кирилу“.

Моментно мълчание. . . Из редицата на втория тенор излиза крачка напред хористът Протоиерей Павел Матеев. Той е определен от ръководството на хора да поднесе поздрав и приветствие Патриарху. В кратки и стегнати фрази, но широки по замисъл, отец Матеев изказва и поднася Патриарху синовни чувства на поздрав и приветствие от името на Софийските свещеници по случай преславния ден на Възкресението Христово. Отправя пожелание Патриарху за добро здраве, мъдро и дълголетно кормуване Христовия кораб за доброто на църква и народ и смирено декларира обещание от името на всички свои събратя за усърдна служба на Христовата нива.

Патриархът изслушва с внимание приветствените слова. Благодаря за изказаните добри чувства и пожелания. Ръкува се с всеки един от хористите, като при ръкуването всекиму казваше по няколко топли и хубави думи.

Свещениците доволни напуснаха Патриаршеския дом.

свещеник Воин Илиев

90 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЛЕНИН

На 22 април т. г. се навършиха 90 години от рождението на Владимир Илич Ленин. Народите в Съветския съюз и в страните на социалистическия лагер и прогресивната общественост в другите страни отбелязаха с особена тържественост тази бележита годишнина. Независимо от идейната им насоченост, всички хора по света признават Ленин за велик теоретик на чистия марксизъм, безспорен организатор и ръководител на великата Октомврийска революция, създател на могъщата Съветска държава, вожд на световния пролетариат. Когато човек чете описанията на живота и дейността на Ленин остава удивен от неговия всеобхватен ум, безпримерното му трудолюбие при всички обстоятелства — в сламени колиби, в тъмни килери, в мраз, в материални несподи и пр. той е винаги в напрегната размисъл и в научна разработка на основни положения на марксизма. Никой никога не го е видял в униние, в отчаяние. Никога слабост не е проявил и в най-тежки лични и партийни условия. И не е чудно тогава да го видим по време на Октомврийската революция, която той организира по гениален начин, да проявява качества на несломим дух, на непоколебим вожд, безпощаден към всеки враг и в трогателна загриженост за всеки приятел на народа и борец за победата на революцията.

Основни идеи на ленинизма са и борба против войната, мир и мирно съжителство между народите. Тези идеи днес са и ръководни начала на съветската политика, на която през последните години особено ярък изразител е Председателят на Министерския съвет на СССР Никита Сергеевич Хрущов, който в последно време прави удивляващи всеки разумен човек върховни усилия за спечелване на мира и постигане пълно и всеобщо разоръжение, за премахване войната като средство за разрешаване спорните международни въпроси.

ЧЕСТВУВАНЕ 125 ГОДИНИ НА ВЕЛЧОВАТА ЗАВЕРА В ТЪРНОВО И ПЛАКОВСКИЯ МОНАСТИР

В събота — 16 април 1960 г. в Търново се състоя многолюден митинг-зая на площад „Велчова завета“ по случай 125-годишнината от Велчовата завета, организирана от Велчо Джамджията, капитан Георги Мамарчев, плаковския игумен иеромонах Хаджи Сергей, преображенския игумен схимонах Зотик, майстор Митю Софийлията и други български патриоти. Слово за съзакляниците произнесе Председателят на Окръжния комитет на ОФ, Станю Сираков. Тържествената проверка на юнкерите от Военното училище „Васил Левски“ — Търново — приел първият заместник-председател на Министерския съвет, Райко Дамянов. На естрадата били и председателят на Изпълнителния комитет на Националния съвет на Отечествения фронт, Енчо Стайков, първият секретар на Окръжния комитет на БКП, Димитър Стоичков, председателят на Изпълкома на Търновския окръжен народен съвет, Христо Павлов, както и много още окръжни и градски ръководители.

На другия ден — неделя — 17 април — Великден — след Божествената служба в Плаковския манастир, където заседавали главните дейци от Велчовата завета, се стекъл много народ с автобуси, камioni, леки коли, мотоциклети. Тук дошли Енчо Стайков, Димитър Стоичков, Йордан Костов, Иван Диков, Цоню Цонев, Христо Павлов, Атанас Трайчев, Радул Минчев, началникът на Военното училище в Търново, полковник Т. Каранфилов, офицери, юнкери, войскава част. От името на Негово Високопреосвещенство В. Търновския Митрополит Софроний гостите били посрещнати и поздравени от протосингела архимандрит Нестор. Присъствували също и игуменът на Преображенския манастир, архимандрит Силвестър, и игуменът на Кълиновския манастир, Архимандрит Неофит. Протосингелът бил поканен на естрадата при официалните лица. Доклад за Велчовата завета изнесъл полковник Нестор Несторов. Накрая била изпълнена литературно-музикална програма от художествени колективи.

„ЗЛАТНА КНИГА“ ЗА ДРУЖБАТА МЕЖДУ НАРОДИТЕ

Посещението на Н. С. Хрущов във Франция е ознаменувано с една нова, интересна и твърде ценна книга. Касае се за наскоро излязлата тъй наречена „Златна книга“ за дружба между народите. Автори на тая книга са над 1500 души, именити френски общественици, политически, културни и религиозни дейци, хора на перото, артисти, художници, работници, селяни и обикновени граждани на републиката. Съдържанието на книгата е просто и ясно МИР И ДРУЖБА МЕЖДУ НАРОДИТЕ. Книгата е един възторжен апел за утрешно светло благоденствие на всички народи, за тяхното все по-възходящо и пълно утрешно щастие.

Тая прекрасна мисъл е изказана в книгата по най-различни начини. Тя е предадена твърдо и непоколеби-

мо от хора с най-различно обществено, културно и материално състояние, включително и индустриалци, студенти и свободни граждани. Всички те са импулсирани от една велика мисъл **МИР И ДРУЖБА МЕЖДУ НАРОДИТЕ В ЦЕЛИЯ СВЯТ!**

Наименованието „Златна книга“ иде не само от това, че корицата е богато изпъстрена със златни ленти и винетки, но защото наистина съдържа златни слова за мир и дружба между народите. Интересна е и историята на книгата — отначало тя била замислена само като книга от един департамент. Но по-късно тя прераснала в „Златна книга“ от името на целия френски народ, от името на всички французи, горещо ратуващи за искрен мир и дружба между народите. Книгата е богато илюстрирана с рисунки от най-видните френски художници, посветили свои творби на именития и неуморим борец за мир и дружба, Н. С. Хрущов. Дадени са картини на Жак Кокто, Жак Ефел, Кумансон, Пикард и Жан Мари Люрка.

Първото издание на книгата е било разрабено само за няколко дни. Сега се подготвя второ допълнено издание и при това едновременно на няколко езика.

ПРЕГЛЕД НА КН. 1 (м. ЯНУАРИ) ОТ 1960 г. НА „ЖУРНАЛ МОСКОВСКОЙ ПАТРИАРХИИ.“

„Официалната част“ съдържа:

— Рождественско послание на Всерусийския патриарх Алексий до верните чедра на Руската православна църква;

— Рождественско приветствие на Светейшия патриарх Алексий до председателите на автокефалните православни църкви;

— Поздравителни телеграми от патриарх Алексий и митрополит Николай до архиепископ Макариос, по случай избирането му на поста Президент на Република Кипър;

— Рождественски обръщения от митрополит Николай към братята-християни в Англия, Германия, Финландия и Скандинавия;

— Рождественско поздравление от митрополит Николай до читателите на английския вестник „Пис нийос“;

— Съобщение за присъствието на патриарх Алексий, митрополит Николай и протопрезвитер Н. Колчицки на

традиционния новогодишен прием в Големия Кремълски дворец, устроен от Правителството на Съветския съюз.

В отдела „Църковен живот“ е поместена обширна статия за „Руската православна църква и християнският свят през 1959 година“. Съобщава се още за пребиваването в Съветския съюз на група пастори на Евангелическата църква в Германската Демократична Република.

Дадено е място и на следните статии:

— „В Рождественската нощ“ от Прот. К. Константинов. Това са Коледни размисли за приноса на християнството за установяване на братски отношения и добра воля между хората.

— „Ще прековат мечовете си на ораля“ от А. Казем-Бек. В тази статия авторът прави преглед на Новогодишното послание на Светейшия патриарх Алексий до християните в целия свят и изказва надеждата, че в скоро време общото и пълно разоръжаване ще стане действителност.

— „Рождество Христово“ от В. Талин. Авторът предава историческия произход на празника, значението на Рождественския пост и прави преглед на богослужебните песнопения през тези дни. Прочитани са и големи откъси от бележитото Коледно слово на Св. Иоан Златоуст.

Митрополит Николай е написал прекрасна статия за земния живот на Пресвета Богородица. Подробно се описват следните събития: Въведение Богородично, Благовещението, Рождество Христово, страданията на Божията Майка пред кръста на Голгота, нейния живот след Възнесение Господне и накрая — Успение Богородично. Интересни са сведенията, които авторът дава за „братята“ Христови и, общо взето, цялата статия може да се ползва от свещениците-проповедници като материал за беседа.

В следващата статия — „Съд над апостола Павла и неговите кесарийски и римски вериги“ Прот. Н. Николски разглежда проповедническата дейност на св. ап. Павла и страданията, които той е претърпял за разпространението на Христовото учение.

Накрая на тази книжка е поместен преглед на списание „Православна мисъл“ № 3—4, юли-декември 1959 г. (орган на Православната църква в Чехословакия), като са дадени в резюме статии: „Съвременни задачи на проповедта“, „Иконата в древнохристиянското изкуство“, „История на Православието в Чехословакия от девети до двадесети век“ и други.

ЕПАРХИЙСКИ ЛЕЧЕБНИ И ПОЧИВНИ СТАНЦИИ.

През 1960 година се уреждат лечебни почивни станции в ПЛОВДИВСКА и СТАРОЗАГОРСКА ЕПАРХИЯ за свещенослужители, църковнослужители и членове на семействата им.

ПЛОВДИВСКА ЕПАРХИЯ. Пловдивска св. митрополия открива лечебни станции в следните места: в с. Хицаря, Левскиградско, в с. Стрелча, Панагюрско, и в Нареченски бани, Асеновградско, както следва:

I-а смяна от 7 юни до 26 юни;

II-а смяна от 28 юни до 17 юли;

III-а смяна от 19 юли до 7 август;

IV-а смяна от 9 август до 27 август;

V-а смяна от 29 август до 17 септември и

VI-а смяна от 19 септември до 8 октомври.

Стол за хранене има само в станция Хицаря.

Желаещите да ползуват лечебните станции трябва да подадат молби до св. Пловдивска митрополия придружени със съответната такса, най-късно до 15 дни преди откриването на исканата от тях смяна. В случай, че местата са заети, депозираната сума се връща, ако кандидатът не желае място в друга посочена смяна.

Таксата за легло за една смяна е 80 лева, а депозитът за храна в стола — 200 лева на лице.

Всеки легловник трябва да си носи горен и долен чаршаф, калъфка за възглавница, тоалетни принадлежности и личен паспорт.

СТАРОЗАГОРСКА ЕПАРХИЯ. Старозагорската св. митрополия урежда лечебна станция в с. Ягода, Казанлъшко, с три смени:

I-а смяна от 12 юли до 31 юли включително;

II-а смяна от 2 август до 21 август включително и

III-а смяна от 24 август до 12 септември включително.

Лекуващите се могат да си уреждат стол, тъй като станцията има необходимия инвентар.

За епархийската лечебна станция молбите за приемане се подават до митрополията най-късно до 15 дни преди всяка смяна.

В епархийските лековища не се приемат деца до 7 годишна възраст, а за деца над 7 години се плащат такси наравно с възрастните.

За по-подробни сведения кандидатите за лекуване и лекуване да се отнасят до канцелариите на съответната митрополия.

От канцелариите на св. митрополии в Пловдив и Ст. Загора.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Църковни служби и приеми на Негово Светейшество. На 8 април, петък, Негово Светейшество Патриарх Кирил взе участие в Богородичния акатист, който бе отслужен в столичната катедрала „Св. Неделя“ и произнесе слово за пътя на възхода. В акатиста взеха участие и викарните епископи на св. Софийска митрополия Левкийски Партений и Знеполски Йосиф.

На 10 април, Цветница, Негово Светейшество отслужи св. Божествена литургия в столичната катедрала и произнесе слово за празника.

От Велики понеделник до Велики четвъртък Светейшият Патриарх се черкува в старинния Драгалевски манастир.

На Велики четвъртък, 14 април, той взе участие в чинопоследованието на Дванадесетте евангелия в столичната катедрала и произнесе слово за страданията на Господа Исуса Христа.

На Велики петък, 15 април, взе участие в чинопоследованието — опелото на Исуса Христа в Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“ и произнесе слово за жертвата Христова. Пя катедралният хор под диригентството на Ангел Полконстантинов. Присъствуваха много благочестиви християни.

На Велика събота, 16 април, Негово Светейшество отслужи св. Пасхална служба в Патриаршеската катедрала, където в 24 часа поздравя с традиционното „Христос възкресе“ хилядни богомолен народ.

На Възкресение Христово, неделя, в 10 ч. Негово Светейшество Патриархът прие в Софийската митрополия Столичния свещенически хор който изпълни, под диригентството на свещеноиконом Димитър п. Константинов, великденски църковни песнопения. От името на хора произнесе приветствено слово прот. Павел Матеев на което отговори Негово Светейшество с кратко отеческо слово.

На Второ възкресение, в неделя, 11 часа, той служи в столичната катедрала „Св. Неделя“.

След обед отпътува за Пловдив. В 18.45 ч. в Пловдивската митрополия се състоя обичайния великденски прием на свещениците и църковните служители с техните семейства. Ставрофорният иконом Нестор Мандулов приветства Негово Светейшество с „Христос възкресе“ и поднесе от името на клира и църковните служители в Пловдивска епархия дар на Негово Светейшество, по случай 20-годишнината от избирането му за Пловдивски митрополит, архиерейска мантия, епитрахил, омофор и абаносова патерица с художествено златоукрасена дръжка. Негово Светейшество благодари сърдечно и произнесе отеческо слово. Пловдивският свещенически хор, под диригентството на свещ. Сим. п. Йорданов, изпълни кратка програма от духовни песни.

На 18 април, втория ден на Великден, Негово Светейшество отслужи св. Божествена литургия в Пловдивската митрополитска църква „Св. Марина“, след което произведе в икономски чин председателя на църквата протонерей Йордан Рашев, а в протоирейски чин свещеника при същата църква Неделя п. Неделев. Накрая произнесе пасхално слово и поздравя новопроизведените клирици. Отговори с хубаво кратко слово иконом Йордан Рашев.

След светата служба Негово Светейшество прие в митрополията хора при църквата „Св. Марина“, който изпълни великденски църковни песни. От името на хора поднесе приветствие Василка Антонова, след което Светейшият Патриарх отговори с отеческо слово и благословение.

В неделя, 24 април, Негово Светейшество, придружен от Главиницкия епископ Стефан, викарий на Пловдивската митрополия, се черкува в църквата „Св. Пантелеймон“ в с. Хисар, Левскиградско.

Негово Светейшество Патриарх Кирил благодари на всички, които са имали любезността да го поздравят по случай светлите великденски празници и праща отеческо благословение на тях и техните семейства.

Заслужено отличие. По случай 10-годишнината от основаването на движението за защита на мира Националният комитет за защита на мира е наградил Негово Високопреосвещенство Неврокопският Митрополит **Павел** с възпоменателен медал за неговото дейно участие в борбата за мир.

Пасхални послания. По случай светлия празник Пасха Христова между Негово Светейшество Българският Патриарх Кирил и предстоятелите на другите православни църкви са разменени пасхални послания-приветствия, в които са отразени вълнуващото всяко християнско сърце пасхално тържество и жаждата на човешкия род за мир, правда и добротестина в живота.

Негово Светейшество е получил пасхални приветствия и от много видни представители на други вероизповедания в чужбина.

Нов архимандрит. На 10 април т. г. — Цветница, във време на светата литургия в храма на Черепишката св. обител Негово Преосвещенство Смоленският епископ Тихон, ректор на Софийската духовна семинария, е възвел в архимандритско достойнство Всепреподобния неромонах Софроний, учител-възпитател при Семинарията, брат на Преображенската св. обител край Търново. Негово Преосвещенство е произнесъл слово за случая, на което е отговорил новия архимандрит.

Духовен концерт. С благословението на Негово Светейшество Патриарх Кирил и Софийски Митрополит, софийският свещенически хор, под диригентството на иконом Димитър Попконстантинов, изнесе на 10 април т. г. в салона на Митрополията голям великолепен духовен концерт. Бяха добре изпълнени творби от Торчанинов, Протонерей Ерхана, Ведел, Сапожников, Бортиянски, Кюрбатов, П. Динев и др. Соловите изпълнения бяха от свещеник Михаил Йоргов и дякон Йордан Мицев.

Поради големия интерес към концерта, същият беше повторно изнесен на 13 април. И двата концерта бяха удостоени с присъствието на Негово Светейшество Патриарх Кирил, пребиваващите в София тоя ден епархийски архиереи Търновският Софроний, Старозагорският Климент и Сливенският Никодим, епископите Партений, Николай, Максим и Йосиф и свещеници, препълнена зала от слушатели и представители и музикални деятели на хорови колективи. Негово Светейшество с хубави слова поздравя хора и диригента за труда и доброто изпълнение с пожелание за още по-добри постижения и прояви.

Между двете части от концерта на 10 април Всеблагоевният протонерей, Никола Ковачев от София изнесе доклад на тема „Борбата за мир и Църквата“, изслушан с голямо внимание. Негово Светейшество поздравя протонерей с хубавия доклад.

Скръбна вест. — На 30 март 1960 год. почина след дългогодишно боледуване непрежалимата ни скъпа съпруга, майка и сродница — Тотка поп Петкова Карапеткова, на 50 години, от с. Здравковец, Габровско.

Покойната се отличаваше със своята силна вяра в Бога, трудолюбие, благочестие, кротост и почтеност.

Извазване сърдечна благодарност на Габровския архиерейски наместник прот. Иван Тодоров за извършеното опело и произнесеното трогателно надгробно слово: на прот. Петко Кунчев и на свещениците Рафаил Рачев, Ив. Лазаров, Недко Колев и Христо Пенков, които взеха участие в опелото. Вечна да ѝ бъде паметта!

Опечалени: съпруг Петко, син Петър снаха Цвета.

Обявление — Църковното настоятелство при храма „Св. Троица“ в с. Алваново, Търговищки окръг, съобщава, че енорията, състояща се от 3 села с 650 къщи е вакантна и търси свещеник. Желаетелите да я заемат нека се яват на опознаване.

Касиер църковното настоятелство
РАДУН ЦВЕТКОВ

Редактор: ЙОРДАН п. ИЛИЕВ